

ƏHALİNİN ÖMÜR UZUNLUĞU GÖSTƏRİCİLƏRİNİN HESABLANMASI METODOLOGİYALARI

Beynəlxalq statistika standartına görə ölkənin və onun regionlarının insan kapitalı indeksinin hesablanması zamanı adambaşına ÜDM, əhalinin təhsil səviyyəsi və ömür uzunluğu göstəricilərindən istifadə olunur. Bu məqsədlə beynəlxalq metodologiyaya uyğun olaraq, ömür uzunluğu göstəricisi hesablanır. Davamlı olaraq ömür uzunluğunun artması qismən tibbi texnologiyaların müasir standartlara cavab verməsi ilə sosial proqramların və səhiyyə proqramlarının xroniki xəstəliklərlə mübarizəyə tətbiq edilməsindən asılıdır, bu isə əhali arasında həmin xəstəliklərdən ölüm hallarını daha yuxarı yaşlara gətirib çıxarır.

1. Doğulanda gözlənilən ömür uzunluğu

Ömür uzunluğunu proqnozlaşdırmaq üçün şəhər və kənd yerlərində cins və yaş tərkibinə görə əhalinin ortaillik sayından və il ərzində ölənlərin sayından istifadə etməklə ölüm cədvəlləri qurulur. Həmin cədvəllərin məlumatlarına əsasən ölüm əmsalı, ölmə ehtimalı, j yaşınadək yaşayanların sayı, j yaşında ölənlərin sayı (yəni j yaşından $j+1$ yaşınadək olan yaş intervalında), j yaşında yaşayanların sayı (yəni j yaşından $j+1$ yaşınadək olan yaş intervalında), j yaşında və ondan yuxarı yaşda yaşayanların sayı (məlum nəslin gözlənilən yaşayacağı adam-illərin sayı), nəhayət, doğulanda gözlənilən orta ömür uzunluğu və j yaşınadək yaşayanların gözlənilən orta ömür uzunluğu göstəriciləri hesablanır.

Bu göstəricilər regionlar üzrə, şəhər və kənd əhalisi üçün cins və yaş tərkibinə görə ayrı-ayrılıqda hesablanır.

Əhalinin gözlənilən ömür uzunluğu aşağıdakı metodika əsasında hesablanır.

1. j yaş qrupu üzrə ölüm əmsalı (M_j):

$$M_j = D_j / N_j \quad (1)$$

Burada, M_j – j yaşındakı ölüm əmsalı,

D_j – il ərzində j yaşındakı ölənlərin sayı,

N_j – ilin əvvəlinə j yaşında olan əhalinin mövcud sayıdır.

2. j yaşındakı əhalinin proqnoz sayı:

$$l_{j+1} = l_j * (1 - q_j) \quad (2)$$

Burada, q_j – j yaşındakıların ölmə ehtimalıdır,

$$q_j = M_j / (1 - 0.5 * M_j) \quad (3)$$

3. j yaşında ölənlərin proqnoz sayı:

$$d_j = q_j * L_j \quad (4)$$

Burada, d_j – j yaşındakı ölənlərin proqnoz sayı,

L_j – j yaşındakı yaşayanların sayıdır.

5 yaşa qədər ölənlərin proqnoz sayı $L_j = l_j$ düsturu ilə, 4 yaşdan yuxarı isə aşağıdakı düstur ilə tapılır:

$$L_j = (L_j - d_j) + 0.5 * d_j \quad (5)$$

4. Cəmi adam-illərin sayı aşağıdakı düsturla tapılır:

$$T_j = \sum_{j=1}^{100} L_j \quad (6)$$

5. Gözlənilən ömür uzunluğunun hesablanması üçün isə aşağıdakı düsturdan istifadə olunur [1, səh.245]:

$$e_j = T_j / L_j \quad (7)$$

Cədvəl 1-də Azərbaycan Respublikası əhalisinin 1995-2014-cü illərdə doğulanda gözlənilən ömür uzunluğunun dinamikası verilmişdir. Bu dinamikada bütövlükdə ölkə, şəhər və kənd əhalisinin cins üzrə doğulanda ömür uzunluğu göstəricisi öz əksini tapmışdır.

Cədvəl 1

Azərbaycan Respublikası əhalisinin doğulanda gözlənilən ömür uzunluğu göstəricilərinin dinamikası

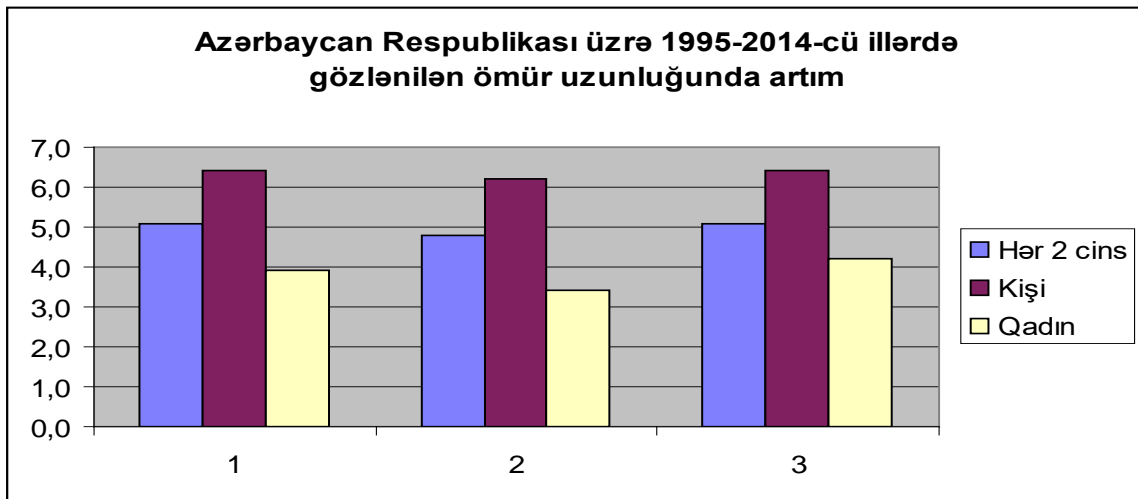
İllər	Bütün əhali			Şəhər əhalisi			Kənd əhalisi		
	hər iki cins	kişi	qadın	hər iki cins	kişi	qadın	hər iki cins	kişi	qadın
1995	69,1	65,2	72,9	69,3	65,1	73,4	69,3	65,6	72,6
1996	70,2	66,3	73,8	70,4	66,2	74,0	70,2	66,1	73,3
1997	71,2	67,4	74,6	71,7	67,4	75,2	70,8	67,4	73,6
1998	71,6	67,9	75,0	71,7	67,4	75,6	71,6	68,1	74,4
1999	71,6	68,1	75,1	71,9	68,4	75,5	71,4	67,7	75,0
2000	71,8	68,6	75,1	71,7	68,5	74,9	71,8	68,8	74,8
2001	71,9	68,6	75,2	71,9	68,6	75,1	72,1	68,9	75,2
2002	72,2	69,4	75,0	72,2	69,2	75,3	72,1	69,1	75,1
2003	72,3	69,5	75,1	72,1	69,6	75,1	71,8	69,4	75,1
2004	72,4	69,9	75,2	72,4	69,6	75,2	72,4	69,6	75,2
2005	72,4	69,6	75,1	72,4	69,6	75,1	72,4	69,7	75,1
2006	72,4	69,6	75,1	72,3	69,6	75,0	72,5	69,7	75,2
2007	73,0	70,1	75,8	73,1	70,3	75,9	72,7	69,8	75,5
2007	73,0	70,1	75,8	73,1	70,3	75,9	72,7	69,8	75,5
2008	73,4	70,8	76,1	73,6	71,0	76,2	73,2	70,5	75,9
2009	73,5	70,9	76,1	73,7	71,1	76,3	73,3	70,6	76,0
2010	73,6	70,9	76,2	73,7	71,1	76,3	73,4	70,6	76,1
2011	73,8	71,2	76,5	73,9	71,3	76,4	73,7	70,9	76,5
2012	73,9	71,3	76,6	73,8	71,2	76,5	73,9	71,3	76,6
2013	74,2	71,6	76,8	74,1	71,3	76,9	74,4	71,9	76,8
2014	74,2	71,6	76,8	74,1	71,3	76,8	74,4	72,0	76,8

Cədvəl 1-dəki göstəricilərdən istifadə edərək Azərbaycan Respublikası üzrə 1995-2014-cü illərdə doğulanda gözlənilən ömür uzunluğunun artımı hesablanmışdır. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən 2014-cü ildə ölkə üzrə gözlənilən ömür uzunluğu kişilər üçün 71,6, qadınlar üçün 76,8 yaşa bərabərdir (Cədvəl 1). Təkcə 19 il: 1995-2014-cü illər ərzində bu göstərici ölkə üzrə kişilər üçün 6,4 il, qadınlar üçün isə 3,9 il; şəhərdə kişilər və qadınlar üçün uyğun olaraq 6,2 və 3,4 il; kənddə kişilər üçün 6,4 il, qadınlar üçün isə 4,2 il artmışdır (Cədvəl 2).

Cədvəl 2

1995-2014-cü illərdə Azərbaycan Respublikası üzrə doğulanda gözlənilən ömür uzunluğunun artımı dinamikası və qrafiki

	Bütün əhali	Şəhər	Kənd
Hər 2 cins	5,1	4,8	5,1
Kişi	6,4	6,2	6,4
Qadın	3,9	3,4	4,2

Şəkil 1

Şəkil 1-dən aydın görünür ki, 1995-2014-cü illərdə qadınların doğulanda gözlənilən ömür uzunluğu kişilərə nisbətən ölkə üzrə 2,5 il, şəhərdə 2,8 il, kənddə isə 2,2 il az artmışdır.

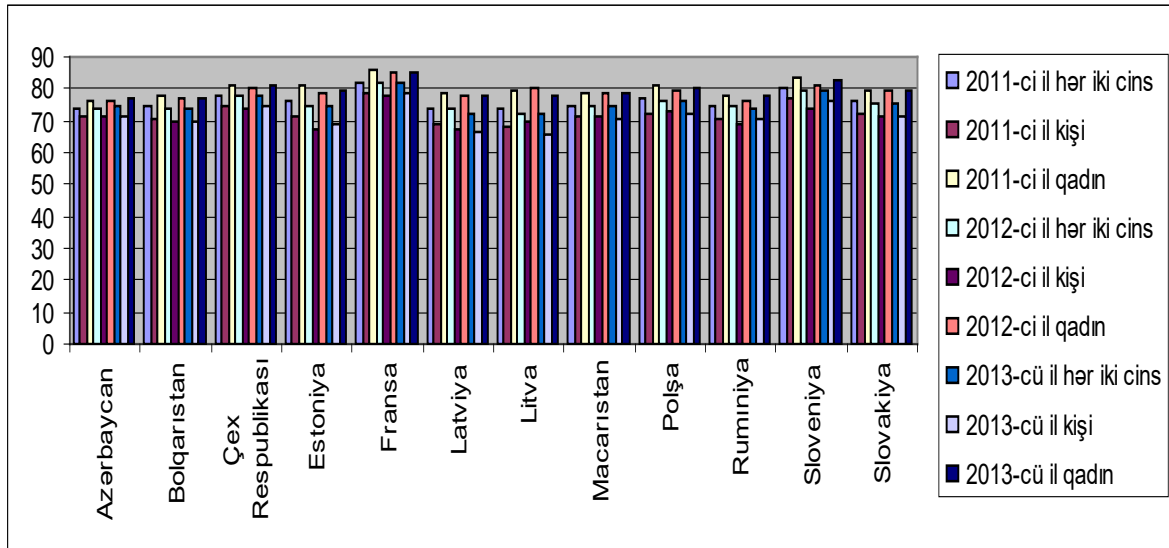
2011-2013-cü illər üzrə müqayisə üçün cədvəl 3-də bir sıra Avropa ölkələri üzrə cinsə görə gözlənilən ömür uzunluğu göstəricilərinin dinamikası və qrafiki təqdim olunur.

Cədvəl 3

Bir sıra Avropa ölkələri üzrə doğulanda gözlənilən ömür uzunluğu

	2011-ci il			2012-ci il			2013-cü il		
	hər iki cins	kişi	qadın	hər iki cins	kişi	qadın	hər iki cins	kişi	qadın
Azərbaycan	73,8	71,2	76,5	73,9	71,3	76,6	74,2	71,6	76,8
Bolqarıstan	74,3	70,7	77,8	73,6	69,5	76,9	73,5	70,0	77,3
Çex Respublikası	78,0	74,8	81,1	77,8	73,9	80,7	77,7	74,6	80,7
Estoniya	76,4	71,4	81,3	75,0	67,5	78,5	74,4	69,1	79,6
Fransa	82,2	78,7	85,7	81,7	78,2	84,8	81,8	78,3	85,2
Latviya	73,7	68,6	78,8	73,6	67,0	77,6	72,2	66,7	77,5
Litva	73,7	68,1	79,3	72,5	70,0	80,1	72,1	66,0	78,2
Macarıstan	75,0	71,2	78,7	74,6	71,0	78,8	74,6	70,5	78,6
Polşa	76,8	72,5	81,1	76,3	73,1	79,4	76,4	72,3	80,5
Rumıniya	74,5	70,8	78,2	74,2	69,0	76,2	73,8	70,3	77,5
Sloveniya	80,1	76,8	83,3	79,5	73,6	81,2	79,6	76,4	82,8
Slovakiya	76,1	72,3	79,8	75,6	71,5	79,5	75,4	71,5	79,2

Mənbə: www.eurostat/data/database

Şəkil 2

Cədvəl 3-dəki göstəricilərdən istifadə edərək bir sıra Avropa ölkələri üzrə 2011-2013-cü illərdə doğulanda gözlənilən ömür uzunluğu göstəricisinin artımı hesablanmışdır. Azərbaycan Respublikası üzrə məlumatlar Dövlət Statistika Komitəsinin, digər ölkələr üzrə isə Avrostatın məlumatlarından götürülmüşdür.

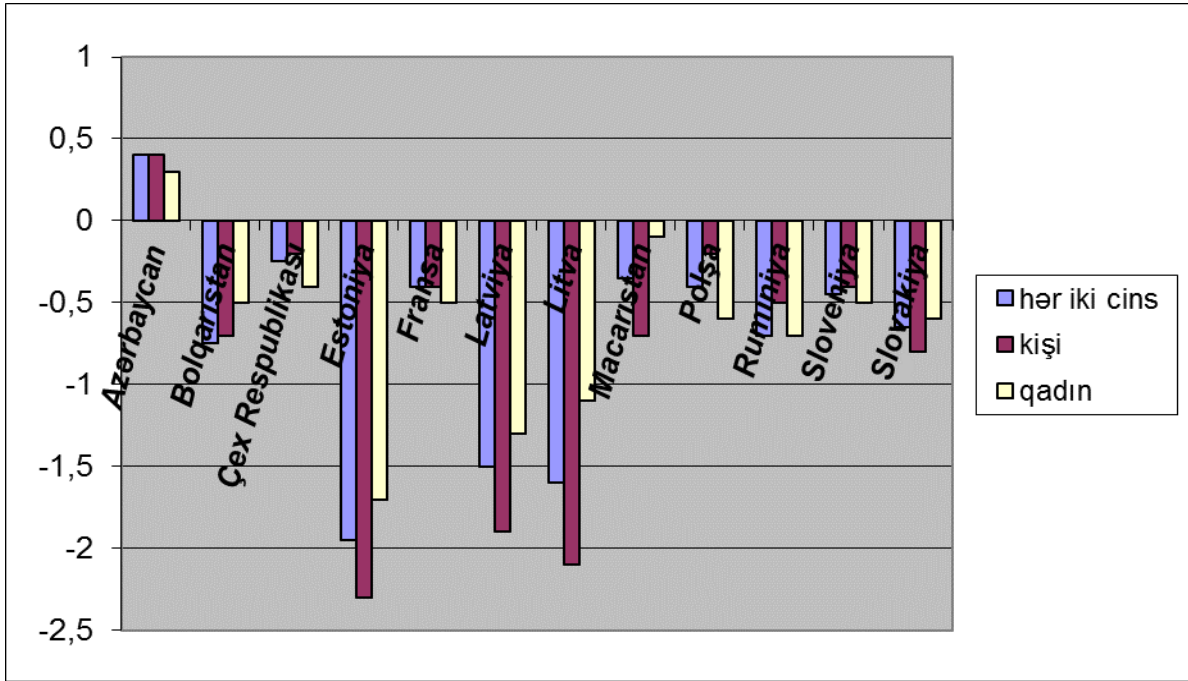
Cədvəl 4

2011-2013-cü illərdə bir sıra Avropa ölkələri üzrə doğulanda gözlənilən ömür uzunluğu göstəricisinin artımı və onun qrafiki

	Cəmi	Kişi	Qadın
Azərbaycan	0,4	0,4	0,3
Bolqarıstan	-0,7	-0,7	-0,5
Çex Respublikası	-0,2	-0,2	-0,4
Estoniya	-1,9	-2,3	-1,7
Fransa	-0,4	-0,4	-0,5
Latviya	-1,5	-1,9	-1,3
Litva	-1,6	-2,1	-1,1
Macarıstan	-0,3	-0,7	-0,1
Polşa	-0,4	-0,2	-0,6
Rumıniya	-0,7	-0,5	-0,7
Sloveniya	-0,4	-0,4	-0,5
Slovakiya	-0,6	-0,8	-0,6

Hesablamalar 0,1 dəqiqliklə aparılmışdır.

2011-2013-cü illərdə ölkələr üzrə gözlənilən ömür uzunluğu göstəricisinin artımı cədvəldən görüldüyü kimi, kişilər üçün ən çox artım Azərbaycan üzrə 0,4 il, ən az artım isə Estoniyada -2,3 ilə bərabərdir. Bu göstəricinin ən çox artımı qadınlar üçün Azərbaycan üzrə 0,3 il, ən az artım Estoniyada -1,7 ilə bərabərdir (Cədvəl 4). 2011-2013-cü illərdə ölkələr üzrə gözlənilən ömür uzunluğuna dair göstəricilər şəkil 3-də verilmişdir.

Şəkil 3

2. Doğulanda sağlam ömür uzunluğu

XX əsrin ikinci yarısından başlayaraq gözlənilən ömür uzunluğunun artması, əhali arasında qocalma və xroniki xəstəliklərin yayılmasının artması ilə xarakterizə olunan yeni demografik vəziyyətdə ömür uzunluğu, həmçinin xəstəliklərin və zədələrin (travma) sağlamlığa (o cümlədən gündəlik fəallığa və əmək qabiliyyətinə) necə təsir göstərməsi haqqında məlumatı özündə birləşdirən yeni tip göstəricilərə tələbat yaratmışdır. Bu, sağlamlığın inteqral göstəriciləri olan gözlənilən sağlam ömür uzunluğu (healthy life expectancy) və çox sayda ölüm və xəstəliklər səbəbindən itirilmiş illərin yükündə öz əksini tapmışdır.

Buraya, həmçinin sağlamlığın üç ümumi göstəricisinə istinad edərək sağlam ömür uzunluğunun müqayisəli tədqiqatı əsasında xroniki xəstəliklər və ya onların olmaması, bütövlükdə sağlamlığın qiymətləndirilməsi və sağlamlıqla əlaqədar problemlərə görə gündəlik fəaliyyətdə məhdudiyyətlərin olması da aid edilir.

Əhalinin sağlam ömür uzunluğu göstəricisini hesablamaq üçün bir neçə metod vardır ki, bunlardan biri də mövcud klassik ölüm cədvəllərinin (orta ömür uzunluğunun hesablanması cədvəlləri) standart göstəricilərindən istifadə olunmasıdır.

Sağlam ömür uzunluğunu Sallivan üsulu ilə hesablamaqdan ötrü hər bir yaşdakı $L(x)$ yaşayanların toplusunu iki hissəyə: sağlamlığına görə məhdudiyyəti olmayanlara və qeyri-sağlamlara və ya sağlamlığında məhdudiyyəti olanlara ayırmaq lazımdır [2]. Əgər bu nisbət mövcuddursa, yəni sağlam və sağlamlığı məhdudlaşanların bölgüsü varsa, o zaman bu və ya digər halda $x-x+n$ yaş intervalında adam-illərin sayı hesablanır və bu halda məsələnin həllinə ancaq texniki cəhətdən yanaşmaq lazımdır.

Sağlam ömür uzunluğunu hesablamaq üçün sağlamlığı məhdud olan əhalinin hissəsini $\pi(x)$ ilə işarə edək. Verilən məlumatlardan istifadə edərək sağlamlığı məhdud olanlar üçün hər yaş üzrə (yaş qrupu üzrə) $\pi(x)$ hesablanır, bu zaman $1 - \pi(x)$ müvafiq

olaraq, hər yaş üzrə (yaş qrupu üzrə) sağlam əhalinin payına düşən hissəni əks etdirir. Bütün yaşayanların sayını göstərən $L(x)$ göstəricisindən istifadə edərək

$$LH(x) = L(x) * (1-\pi(x)) \quad (8)$$

səhhətində məhdudiyət olmayanların, yəni yalnız sağlam yaşayanların sayını hesablamağa imkan verir. Burada $LH(x)$ – sağlam yaşayanların sayıdır. Daha sonra $TH(x)$ –sağlam adam-ill göstəricisini:

$$TH(x) = \text{sum}(LH(x)) \quad (9)$$

kumulyativ olaraq hesablamaq mümkündür.

Nəticədə sağlam ömür uzunluğu göstəricisi $eH(x)$ aşağıdakı düsturla ifadə edilir:

$$eH(x) = TH(x) / I(x), \quad (10)$$

burada, $eH(x)$ – sağlam ömür uzunluğu;

$TH(x)$ – sağlam ömürdə yaşayacaq adam-illərin sayı\$

$I(x)$ – klassik ölüm cədvəllərindəki əhali sayından həmin yaş intervalının başlanğıcına qədər yaşayanların sayını əks etdirən göstəricidir.

Məlumat mənbələri olaraq, həmçinin əlilliyə səbəb olan bütün xəstəliklər: vərəm, yenitörəmələr, psixi pozuntular, sinir sistemi xəstəlikləri, qan dövranı xəstəlikləri, tənəffüs orqanları xəstəlikləri, həzm orqanları xəstəlikləri, sümük-əzələ sistemi xəstəlikləri, endokrin sistemi xəstəlikləri, zədələr, qan yaradıcı orqanların xəstəlikləri barədə olan Səhiyyə Nazirliyinin təqdim etdiyi illik məlumatlardan istifadə olunur. Məlumatlar ölkə, region (şəhər və kənd) üzrə cinsə və yaşa (yaş qrupuna) görə illik olmalıdır. Cədvəl 5-də Azərbaycan Respublikasının əhalisinin 2011-ci ildə müvafiq olaraq, hər iki cins, kişilər, qadınlar üzrə sağlamlıq nəzərə alınmaqla ömür uzunluğu göstəriciləri verilmişdir.

Cədvəl 5

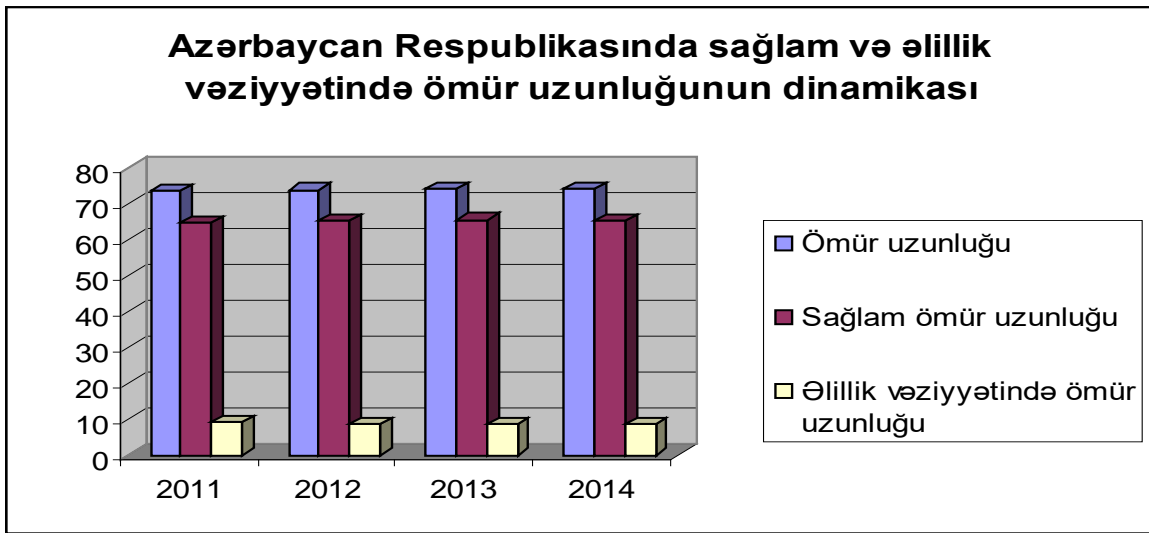
2011-ci ildə Azərbaycan Respublikasının əhalisinin doğulanda sağlam ömür uzunluğu

	$I(x)$	$L(x)$	$e(x)$	$\pi(x)$, %	$LH(x)$	$TH(x)$	$eH(x)$
Bütün əhali	1380883	1380748	73,8	11,0	1228866	6384561	64,7
Kişi	1379945	1379789	71,2	11,0	1228012	6071599	61,6
Qadın	1381969	1381858	76,5	11,0	1229854	6669113	67,6

Cədvəl 6-da 2011-2014-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin sağlam və əlillik vəziyyətində ömür uzunluğunun dinamikası verilmişdir. Cədvəldə orta ömür uzunluğu, sağlam ömür uzunluğu, əlillik vəziyyətində ömür uzunluğu, sağlam vəziyyətdə yaşanacaq ömür uzunluğunun hissəsinin (faizlə) göstəriciləri öz əksini tapmışdır. 2014-cü ildə 2011-ci ilə nisbətən bu göstəricilərin müvafiq olaraq artımı (+), azalması (-) da 6-cı cədvəldə aydın görünür. 4 il ərzində ölkə əhalisinin orta ömür uzunluğunun artımı 0,4, sağlam ömür uzunluğunun artımı 0,8, əlillik vəziyyətində ömür uzunluğunun artımı isə -0,4 olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında sağlam və əlillik halı nəzərə alınmaqla ömür uzunluğunun dinamikası və qrafiki

	2011	2012	2013	2014	2014-cü ildə 2011-ci ilə nisbətən artım(+), azalma(-)
Orta ömür uzunluğu	73.8	73.92	74.24	74.2	0.4
Sağlam ömür uzunluğu	64.7	65.3	65.6	65.5	0.8
Əlillik vəziyyətində ömür uzunluğu	9.1	8.6	8.7	8.7	-0.4
Sağlam vəziyyətdə yaşanacaq ömür uzunluğunun hissəsi (%-i)	87.7	88.3	88.3	88.3	-

Şəkil 4

Sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin hesablanması əsas istiqamətlərdən biri xroniki xəstəliklərə nəzarət etmək üçün statistik məlumatlar bazasının yaxşılaşdırılmasıdır. Bu zaman əlillik və ciddi xəstəliklər olmadan yaşanan illərə üstünlük vermək məqsədəuyğundur.

Hazırda əlilliyin artması yalnız Azərbaycanda deyil, həmçinin bütün dünyada səhiyyə və sosial müdafiə orqanlarının əsas problemlərindən biridir. Beynəlxalq Səhiyyə Təşkilatının qiymətləndirməsinə görə Avropa regionu əhalisinin təqribən 10%-i uzun müddət və ya əhəmiyyətli dərəcədə əlillikdən əzab çəkir. Əlilliyin artması xroniki xəstəliklərin geniş yayılmasının birbaşa nəticəsidir. Əlillik halında ömür uzunluğu bir neçə komponentlə müəyyən olunur.

Birincisi, kontingentin miqyası mühüm əhəmiyyət daşıyır. Mövcud məlumatlar əsasında əlillik vəziyyətində ömür uzunluğu göstəricisinin hesablamalarına əsasən əlilliyin ilk dəfə qeydə alınmasının və əlillərin ölüm faizi haqqında qəbul edilmiş fərziyələrin faktiki səviyyələrinə əsaslanaraq, əlilliyin yayılma dərəcəsinin qiymətləndirilməsini təşkil edən əlilliyin yayılma dərəcəsinin model səviyyələri müəyyən edilmişdir.

Əlillik vəziyyətində ömür uzunluğunun hesablanması üçün ikinci mühüm komponent kontingentin yaş strukturudur. Digər bərabər şərtlərlə əlillərin yaş tərkibi daha gənc olarsa, bir o qədər də əlillik vəziyyətində ömür uzunluğu çox olar. Hər iki hal əlilliyin faktiki yayılmasına görə ardıcılıqla ərazinin tutduğu ranq ilə əlillik vəziyyətində ömür uzunluğuna görə ərazi üzrə tutduğu ranqın fərqli olmasına gətirib çıxaracaq.

Əlillik göstəricisini əhalinin sağlamlıq göstəricisi kimi nəzərdən keçirsək, o zaman əlillik səviyyəsi, nəticə etibarilə yüksək ölüm göstəricisi ilə xarakterizə olunan ərazilərdə ömür uzunluğu daha çox olduğu halda, buna müvafiq olaraq əhalinin ömür uzunluğu aşağı olur. Lakin Rusiyada aparılan tədqiqatlar vəziyyətin heç də birmənalı olmadığını göstərmişdir. Orada aparılan tədqiqat bunun kifayət qədər dəqiq əks qanunauyğunluğunu ortaya çıxarmışdır. Ömür uzunluğu çox olduqca onun çox hissəsi əlillik, az hissəsi isə sağlam halında yaşanır. Sivil cəmiyyətdə məntiq çərçivəsində bu mütənasıblıq sağlamlıq vəziyyətinin birmənalı neqativ xüsusiyyətləridir. Bu onu göstərir ki, insanlar əlil olmadan əvvəl ölürlər. Bu mövqedən əlilliyin artması, əlillik vəziyyətində ömür uzunluğunun yüksək olması qeyri-kafi sağlamlıq vəziyyətində olan şəxslərə yardımın progressiv olmasının sübutudur [3].

Sağlam vəziyyətdə yaşanan, gözlənilən ömrün hissəsi əvvəlki göstəricinin tam inikası (əksi) deyil, çünki bu göstərici həmçinin yaşadığı ərazidə əhalinin ümumi ömür uzunluğundan asılıdır. Əgər müxtəlif ərazilərdə əhalinin ölüm göstəricisi əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənirsə, bu zaman əlillik vəziyyətində müxtəlif ömür uzunluğu səviyyəsində eyni sağlam ömür uzunluğuna bərabər ola bilər.

Beləliklə, sonuncu göstərici ölüm göstəricilərinin ərazi üzrə müxtəlifliyini əks etdirdiyinə görə sağlam vəziyyətdə ömür uzunluğunun hissəsini regional müqayisədə istifadə etmək olar. Regional səviyyədə hesablanmış sağlam ömür uzunluğu göstəricisi hər bir region üçün əlillik problemləri haqqında daha düzgün təsəvvür yaradacaq.

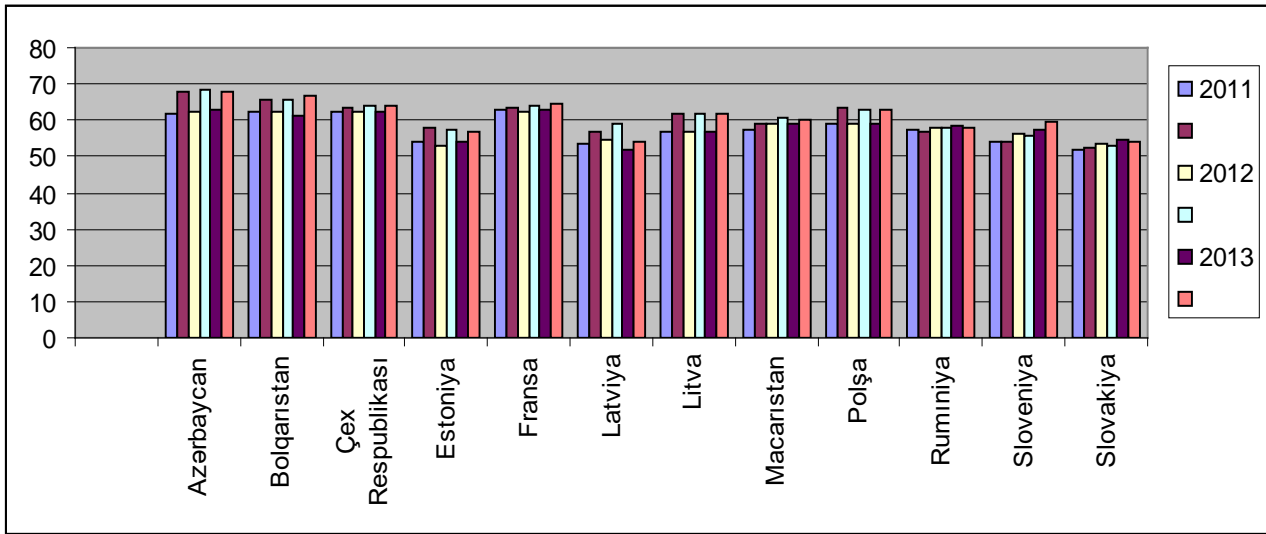
Müqayisə üçün cədvəl 7-də bir sıra Avropa ölkələri üzrə 2011-2013-cü illərdə cinsə görə doğulanda sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin dinamikası və qrafiki təqdim olunmuşdur.

Cədvəl 7

Doğulanda sağlam ömür uzunluğu, 2011-2013-cü illər

	2011		2012		2013	
	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın	Kişi	Qadın
Azərbaycan	61,6	67,6	62,5	68,2	63,0	67,9
Bolqarıstan	62,1	65,9	62,1	65,7	61,4	66,6
Çex Respublikası	62,2	63,6	62,3	64,1	62,5	64,2
Estoniya	54,3	57,9	53,1	57,2	53,9	57,1
Fransa	62,7	63,6	62,6	63,9	63,0	64,4
Latviya	53,6	56,6	54,8	59,1	51,7	54,2
Litva	57,0	62,0	56,6	61,6	56,8	61,6
Macarıstan	57,6	59,1	59,2	60,5	59,1	60,1
Poşa	59,1	63,3	59,2	62,9	59,2	62,7
Rumıniya	57,4	57,0	57,7	57,8	58,6	57,9
Sloveniya	54,0	53,8	56,5	55,6	57,6	59,5
Slovakiya	52,1	52,3	53,4	53,1	54,5	54,3

Mənbə: Avrostat (online data code: hlth_hlye)

Şəkil 5

Cədvəl 7-dəki göstəricilərdən istifadə edərək bir sıra Avropa ölkələri üzrə 2011-2013-cü illərdə doğulanda sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin artımı hesablanmışdır. Azərbaycan Respublikası üzrə məlumatlar Dövlət Statistika Komitəsinin, digər ölkələr üzrə isə Avrostatın məlumatlarından götürülmüşdür. Şəkil 5-də isə Cədvəl 7-dəki göstəricilər qrafiki şəkildə öz əksini tapmışdır.

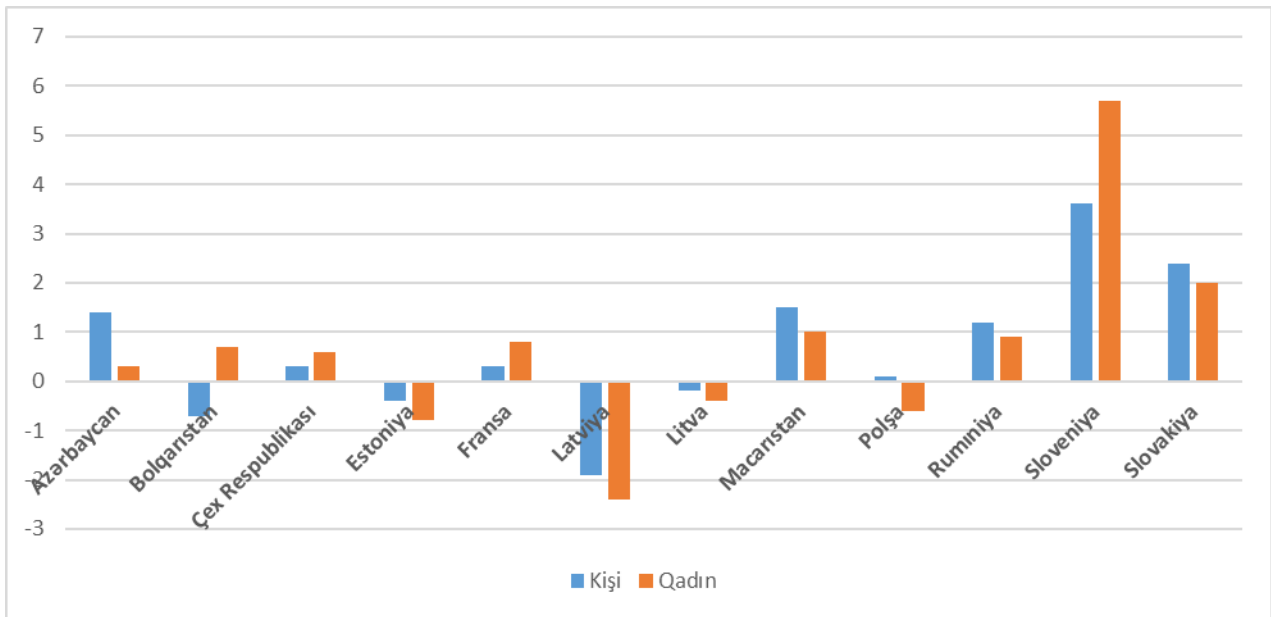
Cədvəl 8

2011-2013-cü illərdə bir sıra Avropa ölkələri üzrə sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin artımı və onun qrafiki

	Kişi	Qadın
Azərbaycan	1,4	0,3
Bolqarıstan	-0,7	0,7
Çex Respublikası	0,3	0,6
Estoniya	-0,4	-0,8
Fransa	0,3	0,8
Latviya	-1,9	-2,4
Litva	-0,2	-0,4
Macarıstan	1,5	1,0
Polşa	0,1	-0,6
Rumıniya	1,2	0,9
Sloveniya	3,6	5,7
Slovakiya	2,4	2,0

Hesablamalar 0,1 dəqiqliklə aparılmışdır.

2011-2013-cü illərdə ölkələr üzrə sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin artımı cədvəldən görüldüyü kimi, kişilər üçün ən çox artım Sloveniya üzrə 2,4 ilə, ən az artım isə Latviyada -1,9 ilə bərabərdir. Bu göstəricinin ən çox artımı qadınlar üçün Sloveniya üzrə 5,7 il, ən az artım isə Estoniyada -2,4 ilə bərabərdir (Cədvəl 8). 2011-2013-cü illərdə ölkələr üzrə sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin artımı şəkil 6-da verilmişdir.

Şəkil 6

Nəticə

- Ölkənin müxtəlif iqtisadi rayonları üzrə əhalinin sağlam ömür uzunluğunun hesablanması üçün informasiya təminatı zəruridir.
- Sağlam ömür uzunluğu göstəricilərinin iqtisadi rayonlar üzrə hesablanması məqsədəuyğundur.
- 5 illik intervalla bütün yaş qrupları üzrə əhalinin sağlamlığına dair məlumatların, hesablamaların keyfiyyətini şərtləndirir.
- İnsan kapitalı indeksinin hesablanmasında sağlam ömür uzunluğu göstəricisinin regionlar üzrə hesablanması lazımdır.